

LEDEM A MRAZEM

Někteří lidé si prostě nedají pokoj. Nejsou ochotni trávit život na gauči před televizí a plni energie vyrazejí ven do světa. Jeden z těchto lidí je i Dušan Jamný, otec tří dětí, který dobrovolně trávi tzv. léto (kdy je u nás leden) v tom nejstudenějším koutě planety. Zeptali jsme se ho, jak se žije na české vědecké stanici Johanna Gregora Mendela v Antarktidě.

JAK SE ČLOVĚK STANE POLÁRNÍKEM?

Myslím, že v tom hraje roli náhoda, ale především je potřeba narodit se s touhou po dobrodružství!

MÁME MY ČEŠI V ANTARKTIDĚ SVOJI ZÁKLADNU?

Ano, česká vědecká stanice Johanna Gregora Mendela leží na ostrově Jamese Rosse ve Weddellově moři, jež je nejstudenějším mořem na světě. Momentálně se připravuje rekonstrukce další české stanice Eco Nelson, která se nachází na ostrově Nelsona Jižních Shetlandů. Na českou stanici se můžete dostat letadlem, vrtulníkem nebo lodí. Většinou se jedná o velké lodě, ale pro nadšence je možností i jachta.

son, která se nachází na ostrově Nelsona Jižních Shetlandů. Na českou stanici se můžete dostat letadlem, vrtulníkem nebo lodí. Většinou se jedná o velké lodě, ale pro nadšence je možností i jachta.

JSTE NA ZÁKLADNĚ SÁM?

Na základně není nikdy nikdo sám. Vědecké expedice na stanici Johanna Gregora Mendela vyráží v hojném počtu – letos má celkem 19 členů. Kromě vědců se každoročně účastní i lékař a technici, kteří se starají o údržbu stanice. Mou prací na základně je

zajišťování dopravy lidí a zásobování. Od nejbližšího lidského kontaktu jsme vzdáleni přibližně 80 kilometrů, což je 40 minut letu vrtulníkem.

NEJSLUŽBA NA ZÁKLADNĚ NEBEZPEČNÁ? NEOHROŽUJÍ VÁS LEDNÍ MEDVĚDI, MRÁZ NEBO POLÁRNÍ NOC?

Stanice je výborně vybavená, aby se případnému nebezpečí, včetně změn počasí, předešlo. Navíc na ní vědci pobývají pouze v období polárního léta. Jinak je Antarktida vlastně celkem bezpečný kout Země, lední medvědi, lišky a vlci žijí totiž na opačné, severní straně zeměkoule.

JAKÁ TAM ŽIJÍ ZVÍŘATA?

Z těch největších je třeba zmínit určité kosatku dravou, tuleně leopardího nebo ryposu sloniho. Také je zde velké zastoupení ptáků: buňák obrovský, rybak jižní či chaluha antarktická. Nelze zapomenout na tučňáky, ikonu Antarktidy! Těch zde žije hned několik druhů: tučňák cisařský, kroužkový, uzdičkový a oslí, ten se hojně vyskytuje v okolí české stanice, a proto se z něho stal maskot Českého antarktického nadačního fondu, který dostal jméno Johann.

JAKÉ POČASÍ JE BĚŽNĚ V ANTARKTIDĚ A NA OSTROVĚ JAMESE ROSSE?

To je různé. Během polárního léta, tedy přibližně od prosince do března, je tu i dost slunečných dní. Také je zajímavé, že Antark-

Ostrov Jamese Rosse ve Weddellově moři

tida je považována za nejsušší kontinent! Tím, že je v centrální oblasti veliký mráz, téměř žádné srážky zde nespádnou, přezdívá se jí „mrazová poušť“. Na většině území jsou v průběhu celého roku ledovce. Průměrná roční teplota se v Antarktidě pohybuje kolem $-50\text{ }^{\circ}\text{C}$ a nejnižší naměřená teplota byla dokonce $-89,2\text{ }^{\circ}\text{C}$! Situace u pobře-

ING. DUŠAN JAMNÝ (*1965), ženatý, 3 děti. Generální ředitel Czechoslovak ocean shipping group a zakladatel Českého antarktického nadačního fondu.

Ne tak docela. Stanice má vybavenou kuchyni, a tak si členové expedice mohou uva-

žit ve velmi omezeném množství. Spojení se světem zaručuje satelitní telefon, jehož provoz je poměrně drahý, a musí se proto s voláním i internetem šetřit, aby se data nevyčerpala na nedůležité věci.

JAK VYRÁBÍTE ELEKTŘINU?

Česká stanice Johanna Gregora Mendela je proslulá svými zdroji elektřiny z obnovitelných zdrojů. Fungují zde solární panely a větrné elektrárny. Pro jistotu jsou k dispozici i dieselové agregáty.

JÍTE PODOBNĚ JÍDLO JAKO NAPŘ. KOSMONAUTI?

Ne tak docela. Stanice má vybavenou kuchyni, a tak si členové expedice mohou uva-

žit, tedy i v okolí naší stanice, je ale jiná. Roční průměrná teplota je $-3\text{ }^{\circ}\text{C}$. Během polárního léta v roce 2015 jsme u naší stanice naměřili nejvyšší teplotu v celé Antarktidě $+17,8\text{ }^{\circ}\text{C}$.

JAKÉ POUŽÍVÁTE V ANTARKTIDĚ DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY?

Na stanici jsou k dispozici terénní čtyřkolky a gumové čluny.

CÍTÍTE V TÉ PUSTINĚ BOŽÍ BLÍZKOST INTENZIVNĚJI NEŽ V EVROPSKÉM VELKOMĚSTĚ?

Ano. K modlitbě a k liturgickým účelům jsou v rámci stanic určeny speciální místnosti. Rusové tam mají dokonce i svůj pravoslavný dřevěný kostelík.

CO BYSTE VZKÁZAL ČESKÝM MINISTRANTŮM?

Antarktida je úžasné místo k rozjímání.

Přijetí kardinála Duky, který telefonicky požehnal členům expedice

Nikde na světě neexistuje místo, které by bylo úplně opuštěné od Boha. I na nejstudenějším kontinentu žijí lidé, kteří chtějí chválit svého Stvořitele, chtějí žít v osobním vztahu s Bohem. Ve spolupráci s architektonickým studiem Chybik+Kristof vzniká v této opuštěné krajině nádherný projekt duchovního prostoru, který bude otevřený všem poutníkům, které přitahuje tento opuštěný kout naší planety.

VÁŽENÝ PANE KRIŠTOFE, JAK JSTE SE DOSTAL K PROJEKTOVÁNÍ KAPLE V JIŽNÍM POLÁRNÍ OBLASTI?

V době, kdy jsme právě postavili český pavilón na světové výstavě Expo v Miláně, nás oslovil kamarád Zdeněk Musil, spolupracující s Českým antarktickým nadačním fondem. Přišlo mu zajímavé, že máme zkušenosti se stavbami v zahraničí, a nám se tento nápad zalíbil. Myšlenka vybudování duchovního místa „pod českou vlajkou“ v daleké Antarktidě se zrodila mezi členy spolku F.O.M. Spolek, kterému předsedá Jaroslav Žák, se snaží dětem a mládeži přiblížovat přírodu a dění v Antarktidě. Podporu vyjádřilo také Arcibiskupství pražské, zejména otec kardinál Duka. Tato podpora je velkou výzvou k realizaci, i když cesta ještě bude dlouhá. O Antarktidě vzniká mimo jiné animovaný film s pracovním názvem Pól, kde vystupují postavky tučňáka Johanna a tuleně Gregora, ale otom si povíme až jindy.

KAPLE PRO ANTARKTIDU

MICHAL KRIŠTOF, 31, studoval architekturu na Fakultě architektury VUT v Brně, architekt, ženatý.

Architekti kaple Ondřej Chybík a Michal Křištof

MÁ TENTO PROJEKT NĚJAKÁ SPECIFIKA, POUŽÍVÁTE NAPŘÍKLAD LED NEBO SNĚH?

Specifik je mnoho. Návrh každého domu se odvíjí od místa stavby, a Antarktida je úplně odlišné místo, než na jaké jsme zvyklí v České republice. Největší rozdíl je v odlišném počasí, extrémní zimě, množství sněhu, teplotních rozdílech a síle větru. Například základní tvar kaple je válec, aby se minimalizoval vliv silného větru na objekt.

JAK BUDE OBTÍŽNĚ DOSTAT MATERIÁL NA MÍSTO URČENÍ?

Objekt jsme navrhli jako skládačku. Kaple by se mohla vyrobit v Česku, přes moře dopravit v kontejnerech a na místě jen rychle smontovat jako kostičky lega. Období, kdy je možné něco v Antarktidě stavět, je krátké, proto není možné použít standardní metody betonování nebo stavění z cihel. Komplikované to určitě je, ale v dnešní době to zase není takový problém.

Návrh interiéru kaple

Děkujeme za pomoc při přípravě článku panu Zdeňku Musilovi.

PROČ BUDE KAPLE ZASVĚCENÁ PRÁVĚ JANU NEPOMUCKÉMU?

Je patronem Česka, je to logické a z Arcibiskupství pražského přislíbili ostatky světce pro uložení v budoucí kapli. Je to zároveň součástí zadání, které jsme obdrželi.

EXISTUJÍ V ANTARKTIDĚ I JINÉ KAPLE, KTERÉ MOHOU POLÁRNÍCI VYUŽÍT?

Existuje několik málo staveb, myslím, že Rusové mají maličkou kapli, ale moc toho není. Většina základů v Antarktidě naplňuje pou-

ze ty nejzákladnější lidské potřeby, vyspat se, najíst se, pracovat... Na duševní svět se zapomíná. I proto si myslíme, že by bylo dobré tuto kapli zrealizovat, a ukázat tím příklad i ostatním.

POČÍTÁ SE I S BOHOSLUŽBAMI? BUDE KAPLE VYSVĚCENA?

Doufáme, že bude vysvěcena a že by tam měla být možnost konat bohoslužby. Kapli jsme ale navrhovali více jako duchovní místo, kde by si mohli návštěvníci odpočinout, daleko od domova načerpat duchovní síly. Pravidelné bohoslužby se tam nejspíš konat nebudou. Zároveň jsme chtěli, aby tento prostor mohli využívat i lidé jiných náboženství, aby vznikl ekumenický prostor. I proto jsme nechtěli vytvářet okázalé symboly,

jako velký kříž na vrcholu kaple a podobně. Nešlo nám o to „kolonizovat“ Antarktidu křesťanstvím, šlo nám spíše o duchovní podporu lidí v tomto koutě světa.

ČEŠTÍ MINISTRANTI TAM ASI MINISTROVAT NIKDY NEBUDOU, MÁTE PRO NĚ NĚJAKÝ VZKAZ?

Člověk nikdy neví, možná ano. Umístění kaple na základně není ještě úplně definitivní. Uvažujeme i nad jinými, dostupnějšími polohami. Možná nakonec nebude kaple až tak nedostupná a budou ji moci navštívit i čeští ministranti. Sám jsem ministroval až do 18 let a rád bych klukům vzkázal, ať se dobře učí, ať jsou snaživí, poctiví, ať mají velké sny a nezapomínají být pokorní.

Foto: archiv Dušana Jamného, Michala Křištofa, MyWorld - Adobe stock